

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

ตลอดระยะเวลาอันยาวนานของสังคมไทยที่ต้องประสบกับสภาพของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยมาตลอดตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบัน ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเรานั้นได้รับการพัฒนาในระบอบการปกครองในแนวทางประชาธิปไตยมาตลอดเพื่อให้สังคมนาาประเทศได้ยอมรับประเทศไทย แต่การพัฒนานั้นก็ล้มลุกคลุกคลานมาตลอดระยะ ขาดการต่อเนื่องในระบอบ จึงส่งผลกระทบต่อทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยส่วนรวม ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพราะว่าประเทศไทยนั้นได้เกิดเหตุการณ์ทางการเมืองมาตลอดมีทั้งการปฏิวัติ รัฐประหาร และ ขณะเดียวกันผู้ที่เข้ามาตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นผู้บริหารประเทศนั้นก็อยู่ไม่ครบวาระเสียเป็นส่วนมากโดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาตลอดระยะร่วม 60 ปีเศษ ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพราะว่าการแสวงหาซึ่งอำนาจของผู้ปกครองนั้นไม่รู้จักพอและขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองในรูปแบบของเผด็จการขึ้นครองอำนาจนั้นน่าจะหมดไปแล้ว ในสังคมการเมืองไทยซึ่งกำลังเข้าสู่การเป็นสังคมในยุคข้อมูลข่าวสาร แต่เหตุการณ์กลับย้อนยุคไปสู่สังคมแบบเดิม กล่าวคือ เมื่อ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 กลุ่มนายทหารที่เรียกตัวเองว่า “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” เข้าทำการยึดอำนาจจากการบริหารราชการแผ่นดินขณะนั้น คือ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ได้สำเร็จ และเข้านำพาประเทศชาติย้อนยุคไปสู่อดีตในรูปแบบของเผด็จการ จนนำพาประเทศชาติไปสู่การเรียกร้องทางการเมืองในเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” ทำให้ผู้มีคนได้รับบาดเจ็บ เสียชีวิต และทรัพย์สินของทางราชการพร้อมทั้งของประชาชนได้รับความเสียหายด้วย

ปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ของเมืองไทยก็คือ การปลุกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเก่า ๆ และความพยายามในการผูกขาดการสรรหาบุคคลต่าง ๆ เข้าดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ทางการเมือง รวมทั้งปัญหาในเรื่องการควบคุมการเสนอข่าวสาร และความคิดเห็นของสื่อมวลชน บางครั้งแทนที่จะทำตนเป็นเครื่องมือของรัฐในการนำนโยบายหรือการตัดสินใจของสถาบันทางการเมืองไปปฏิบัติ แต่กลับเป็นการใช้อำนาจ อิทธิพลเข้าครอบงำ ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์¹ ที่มีอิทธิพล

¹ ทินพันธ์ นาคะตะ, การเมืองการบริหารไทยภาวะของชาติ, (จุฬาลงกรณ์: 2533) หน้า 3.

ครอบงำระบบการเมืองไทยมาตลอด รวมทั้งกลุ่มพ่อค่านักธุรกิจ โดยทั้งสองกลุ่มนี้ ก็จะรวมกันในการแสวงหาประโยชน์ร่วมกันเสมอ เป็นแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ฝ่ายราชการก็ใช้อำนาจที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการแสวงหารายได้ให้แก่ตนเองและพรรคพวก ส่วนพ่อค่านักธุรกิจก็ใช้เงินที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจนั้นมาคุ้มครองการแสวงหาผลประโยชน์ของตน ซึ่งความเป็นมาทั้งหลายเหล่านี้ได้เป็นมูลเหตุหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นในสังคมการเมืองของไทยเราอีก

จากการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ได้มีการหารือแกนนำพร้อมทั้งทีมที่ปรึกษา ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2534 ในเวลากลางคืน โดยมีกระแสข่าวว่าจะนำ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก หัวหน้าพรรคปวงชนชาวไทยในขณะนั้นเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อถวายสัตย์เข้ารับตำแหน่ง รมช.กลาโหม และมีข่าวลือว่า ในการเดินทางไปเข้าเฝ้าที่ตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ จว.เชียงใหม่ ครั้งนั้น จะมีการปลดผู้นำทางการเมืองบางคน ที่คอยขัดขวางรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ออกด้วย ซึ่งถ้าเป็นจริงก็อยู่คนละขั้วอำนาจกับกลุ่ม รสช. อันจะไปสู่การปลดตำแหน่ง ผบ.สส. ซึ่ง พล.อ. สุนทร คงสมพงษ์ ดำรงตำแหน่งอยู่ในปัจจุบัน จึงเข้าทำการยึดอำนาจทางการเมืองพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางไปถึงท่าอากาศยานกรุงเทพฯ โดยมีคณะนายทหาร รสช. ให้การต้อนรับ ขณะเครื่องบินได้ทะยานสู่อากาศได้เพียงเล็กน้อย เครื่องบินก็ได้กลับลงสู่พื้นดินเช่นเดิม โดยในเครื่องบินนั้นได้มีนายทหารสนิทของ คณะ รสช. ได้ดำเนินการตามคำสั่ง ของคณะ รสช. กลับมาที่ท่าอากาศยาน เช่นเดิม หลังจากนั้น คณะ รสช. ก็ได้ประกาศและแถลงการณ์ และให้คำมั่นสัญญากับประชาชนว่า จะคืนอำนาจให้ประชาชนโดยเร็วที่สุด จากการที่ คณะ รสช. ยึดอำนาจครั้งนี้ ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่มิได้แสดงปฏิกิริยาคัดค้าน เนื่องจากสถานการณ์ของรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในขณะนั้นอยู่ในสภาพที่น่าเบื่อหน่ายของประชาชน รสช. ก็เปรียบเสมือน “ผู้พิทักษ์” นั่นเอง หลังจากยึดอำนาจแล้ว คณะ รสช. ก็ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน, วุฒิสมาชิก, สภาผู้แทน และคณะ รมต. ทั้งหมด ประกาศกฤษฎีกาการศึกษาทั่วประเทศ ห้ามชุมนุมทางการเมือง หลังมอบอำนาจในคณะ รสช. และยึดทรัพย์สินนักการเมือง ที่ฉ้อราษฎร์บังหลวง (ตามประกาศ รสช. ฉบับที่ 26/2534)

แต่เมื่อเวลาผ่านไป เหตุการณ์ไม่ได้เป็นไปเช่นที่คิด คณะ รสช. ได้แสดงให้เห็นถึงนัยของความพยายามต้องการสืบทอดอำนาจ ดังจะเห็นได้จาก นักการเมืองที่เป็นฐานให้ คณะ รสช. เช่น นายณรงค์ วงศ์วรรณ นายบรรหาร ศิลปอาชา ไม่ถูกยึดทรัพย์แต่อย่างใด พร้อมทั้งจัดตั้งพรรคการเมืองเฉพาะกิจเป็นฐานของตัวเอง ในการที่จะเลือกตั้งในอนาคตเมื่อจะลงจากอำนาจ คือพรรคสามัคคีธรรม เพื่อเตรียมสนับสนุนผู้นำทางการเมืองให้เป็นผู้นำทางการเมืองในอนาคต ต่อไป โดยมี น.ต.ฐิติ นาคทรพรพ เป็นผู้ก่อตั้ง มีการร่างรัฐธรรมนูญ 2534 เพื่ออำนวยความสะดวกในการสืบทอดอำนาจ เช่น การให้อำนาจวุฒิสภา ลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ (ซึ่งวุฒิสภาดังกล่าว คณะ รสช. เป็นคนแต่งตั้ง เข้ามาดำรงตำแหน่งเอง) ให้ข้าราชการประจำสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ให้ประธาน

วุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ให้ประธาน คณะ รสช. เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการโปรดเกล้า แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและเปิดโอกาสให้คนกลางเป็นนายกรัฐมนตรีได้

หลังจากทำรัฐประหารแล้ว คณะ รสช. ได้ทำการแต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน² ให้เข้า ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อเป็นการขัดตาทัพชั่วคราว และแต่งตั้งพรรคพวกตนเองดำรง ตำแหน่งทั้งที่เป็นข้าราชการประจำ ควบคู่ไปกับตำแหน่งทางการเมืองในวันที่ 2 มีนาคม 2534 ภายใต้การบริหารของคณะ รสช. เป็นผู้ควบคุมนโยบายอยู่ข้างหลัง โดยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน นั้นมีภารกิจหลักในการบริหารประเทศแล้วจัดการเลือกตั้งขึ้นตามคำมั่นสัญญาต่อประชาชนที่ได้ แดงการณเฝ้าไว้ที่จะคืนอำนาจให้กับประชาชนโดยเร็วที่สุด

การเลือกตั้งที่จะมีขึ้นนี้ ให้มีการซื้อเสียงน้อยที่สุด เพราะการเลือกตั้งในสมัย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ปี 2531 นั้น เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์มากกว่ามีการใช้เงินซื้อเสียงและเป็นสาเหตุหนึ่งในการโยกโยยเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในรัฐบาลที่ผ่านมา และต่อมา รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ได้มีการประกาศเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในวันที่ 22 มีนาคม 2535

ก่อนการเลือกตั้ง เมื่อ 22 มีนาคม 2535 มีพรรคการเมืองยื่นขอจดทะเบียนพรรคการเมือง คือ พรรคสามัคคีธรรม ซึ่งเป็นพรรคที่จัดตั้งโดยคณะ รสช.³ เป็นการรวมกลุ่มของนายทหาร 0143⁴ โดยมี น.ต. รุจิ นาคทรพรพ นายทหารนอกราชการเรืออากาศรุ่นที่ 3 และเคยเป็นนักบินภายใต้การบังคับบัญชาของ พล.อ. เกษตร โรจนนิล ผู้บัญชาการทหารอากาศ/รอง ประธาน รสช. คือ จบนายเรือ ปี 2501=1, เลข 4 คือ 4 เหล่าทัพ, 3 = โรงเรียน 3 เหล่าทัพ พรรคนี้ได้รวบรวมอดีต แกนนำเก่าของพรรคเอกภาพ-ชาติไทย-ประชากรไทย และอื่น ๆ ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า มีการ

² รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ได้รับการแต่งตั้ง เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2534 หลังจากมีการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 โดยมีพระบรมราชโองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ก่อนเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2534 เลขานุการนายกรัฐมนตรี, งานของรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการนายกรัฐมนตรี, 2535: 31-32.

³ น.ต. รุจิ นาคทรพรพ “ลือบียีสต์” ตัวงผู้ก่อตั้งพรรคสามัคคีธรรม สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ (7 - 13 กรกฎาคม 2534): 12-13.

⁴ “พรรคสามัคคีธรรมสายสัมพันธ์” 0143” หลักไท (21-27 มิถุนายน 2534) : 25.

ข้อสิทธิขายเสียงมากที่สุด ในสายตาประชาชน และพรรคเฉพาะกิจคือ พรรคสามัคคีธรรม⁵ ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด 79 เสียง โดยมารยาททางการเมือง หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม ขณะนั้นคือ นายณรงค์ วงศ์วรรณ จะต้องเป็นแกนในการจัดตั้งรัฐบาล แต่ด้วยแผนอันแยบยลในการที่จะก้าวสู่อำนาจทางการเมืองของพลเอก สุจินดา คราประยูร และคณะ รสช. จึงได้โจมตี นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม ที่ได้เสียงข้างมากในขณะนั้น โดยมารยาททางการเมือง แล้วยอมเป็นบุคคลที่มีสิทธิฟอร์มรัฐบาลเข้าไปบริหารประเทศชาติ จนถูกแรงบีบบังคับจากหลาย ๆ กรณี จนทำให้ นายณรงค์ วงศ์วรรณ ขาดลักษณะที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองในขณะนั้น

คณะ รสช. ได้อาศัยจังหวะของความกระตือรือร้นในการเป็นผู้นำของ นายณรงค์ วงศ์วรรณ นี้เอง ประกอบรัฐธรรมนูญที่ตนเองร่างเอาไว้ เปิดโอกาสให้คนกลางเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ พล.อ. สุจินดา คราประยูร จึงได้รับการแต่งตั้งเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีพรรคการเมืองสนับสนุน คือ พรรคสามัคคีธรรม,ชาติไทย,กิจสังคม, ประชากรไทย และ พรรคราษฎร⁶ โดยมีประธานสภา รสช. เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการฯ เมื่อ 7 เม.ย. 2535⁷

เมื่อ พล.อ. สุจินดา คราประยูร ได้เป็นนายกรัฐมนตรี แล้วได้นำอดีตรัฐมนตรี ที่ถูกยึดทรัพย์เนื่องจากร่ำรวยผิดปกติเข้าร่วมเป็นคณะรัฐมนตรีในรัฐบาล แสดงให้เห็นว่า พล.อ.สุจินดาฯ ยึดอำนาจที่ได้มามากกว่า ความถูกต้องชอบธรรม หลังจากนั้นได้เกิดกลุ่มประชาธิปไตยก้าวหน้า เรียกร้องและเสนอ พล.ต. จำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรม ซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงสุดในกรุงเทพมหานครได้ออกมาเป็นตัวชูโรงเรียกร้องพร้อมพรรคสนับสนุน 4 พรรค ซึ่งมีประชาธิปไตย, ความหวังใหม่, เอกภาพและพลังธรรม โดยประกาศจุดยืนแบบสันติวิธี จนนำไปสู่เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อ พล.อ.สุจินดาฯ ลาออกจากตำแหน่ง และออก พรก.นิรโทษกรรมแก่ตัวเอง และผู้เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นพรรคฝ่ายค้านเดิมที่ให้การสนับสนุนไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานรัฐสภาสมัยนั้น จึงเชิญนายอานันท์ ปันยารชุน มาเป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 2 โดยมีเงื่อนไข “ยุบสภา” และกำหนดการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 13 ก.ย. 2535 ก็เป็นอันสิ้นสุด

⁵ พรรคสามัคคีธรรมได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2534 โดยมี น.ต. ฐิติ นาคทรพรพ เป็นผู้ประสานงานการจัดตั้งพรรค “เปิดใจ ฐิติ นาคทรพรพ พรรคการเมืองแทรกกลางสามัคคีธรรม ภาค 2” แนวหน้าสุดสัปดาห์ 33(13-19 พฤศจิกายน 2535) : 3-40.

⁶ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 25 มีนาคม 2535 ทั่วประเทศ 360 คน มติชนสุดสัปดาห์ (27 มีนาคม 2535) : หน้า 11-12.

⁷ ทางต้นสูตรจัดตั้งรัฐบาลฉบับ รสช. ให้ณรงค์ เป็นนายก “มติชนสุดสัปดาห์ (23 มีนาคม 2535) : หน้า 11-12.

และล่มสลายของการเป็นรัฐบาล 47 วัน ภายใต้การปกครองของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร และ สิ้นสุดของ การเป็นสภา รสช. เช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังที่นักธุรกิจและคนชั้นกลางคาดหวัง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางตรงกันข้ามและกลับไป ณ ที่เดิมก่อน 14 ตุลาคม 2516 นั่นคือ การประชุมประท้วงเมื่อเดือนพฤษภาคม 2535 สามารถจัดกลุ่มชนชั้นกลางเข้ามาประท้วงโดยแบ่งคร่าว ๆ ออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ⁸

1. กลุ่มชนชั้นกลางที่มีความคิดทางการเมืองเป็นอิสระ แต่มีบุคลิกที่สนใจข่าวสารทางการเมือง และความเป็นไปของสังคม พลังเงียบซึ่งเบื่อนายต่อความไร้ประสิทธิภาพของการออกจากบ้านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และเบื่อนายต่อการรวบอำนาจทางการเมืองของคนเพียงกลุ่มน้อย กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เป้าหมายชัดเจนเด่นชัดที่สุด รวมทั้งเป็นกลุ่มที่หันไปสนใจสังคมความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับตนเองมากกว่า ดังในปัจจุบันสถานภาพทางสังคมอาจเป็นเจ้าของกิจการ เป็นนักธุรกิจ เป็นผู้ประกอบการ ที่มีความมั่นคงพอสมควร

2. กลุ่มที่เป็นสานุศิษย์หรือเครือญาติกรรมของ พลตรีจำลอง ศรีเมือง กลุ่มนี้เน้นหนักไปทางด้านบุคคลที่สนใจศาสนา และเริ่มเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคพลังธรรมทั้งอย่างห่าง ๆ และใกล้ชิด ในการชุมนุมประท้วงครั้งนี้มีบทบาทอย่างสำคัญในด้านเป็นแหล่งเงินทุนและด้านการจัดสวัสดิการต่าง ๆ

3. ชนชั้นกลาง กรุงเทพมหานคร ที่ยังติดอยู่ในกระแสการเมืองที่ต่อเนื่องจากการเลือกตั้งทั่วไป และการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งเชิดชูในแง่ของตัวบุคคล คือ พลตรี จำลอง ศรีเมือง หรือที่ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เรียกว่า “จำลอง พีเวอร์” ทนการเรียกร้องด้วยบทบาทที่เสียสละและน่าสงสารของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ที่ใช้ยุทธวิธีอดข้าวอดน้ำไม่ได้ จึงเคลื่อนตัวออกมามีบทบาทในการประท้วงครั้งนี้

4. กลุ่มที่มีกิจกรรมในทางสร้างสรรค์สังคม อันเป็นผลพวงของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

การประชุมวันเปิดสภาตั้งแต่วันที่ 6 พฤษภาคม 2535 รัฐบาลได้แถลงนโยบายในการบริหาร แต่นายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานรัฐสภาได้ปิดการประชุมอย่างกะทันหันท่ามกลางความสับสนที่เกิดขึ้น และ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ได้เข้าไปพักที่สวนรื่นฤดีหลังจากนั้นก็มีการตามเข้าไปประชุมกันเพื่อหายุทธศาสตร์และยุทธวิธีล้อมปราบประชาชนกลุ่มประท้วงการเปิดประชุมวันที่ 7

⁸ นิธิ เอียวศรีวงศ์, “คนหน้าใหม่ในชนชั้นนำทางอำนาจ”, มติชน (6 มิถุนายน 2535)

พฤษภาคม 2535 ไม่ได้มีส่วนในการช่วยลดการขัดแย้งรุนแรงทางการเมืองทั้งในรัฐสภา และการเรียกร้องอยู่นอกสภาเลย กลับทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น กลับส่งผลกระทบในทางตรงกันข้าม ประธานรัฐสภาในขณะนั้นจะหมกหนทางที่จะพึ่งระบบรัฐสภาในการที่จะเข้าแก้ปัญหาต่อไป จากคำกล่าวและคำแถลงการณ์ของ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ดังเหตุผลในการเข้ารับตำแหน่ง ทำให้ขณะนั้นรัฐสภาปั่นป่วน ไม่สามารถควบคุมอะไรได้ คำกล่าวของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร แสดงให้เห็นว่า เขาต้องการที่จะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอย่างเด็ดเดี่ยวโดยไม่ฟังคำกล่าวคัดค้านของบุคคลใกล้ชิดรอบข้าง ที่ได้เตือนสติเขาไม่ให้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแต่อย่างใดจนได้นำพาประเทศเข้าสู่ความวิบัติ หายนะต่อมาในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬการร่วมชุมนุมของประชาชนเพื่อต่อต้านการขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ทางรัฐบาลได้สั่งปราบปรามประชาชนอย่างเด็ดขาด ในส่วนของกรมตำรวจ นั้นให้มีวิธีการสกัดกั้นฝูงชน เช่นการใช้รถดับเพลิงฉีดน้ำใส่ประชาชน⁹ ในส่วนของทหารนั้นได้ใช้กำลังอาวุธเข้าปราบปรามประชาชนจนทำให้รัฐบาลของ พลเอกสุจินดา คราประยูร สิ้นสุดลง

ในการศึกษา The Prince งานเขียนของมาคิอาเวลลีซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นงานเขียนเกี่ยวกับแนวความคิดทางการเมืองที่เด่นที่สุดในประวัติศาสตร์เล่มหนึ่งนั้น โดยมีเนื้อหาโดยรวมเป็นการแสดงทรรศนะทางการเมืองในรูปแบบใหม่ คือ การเมืองที่ใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดและรุนแรงที่มาคิอาเวลลีสอนเอาไว้ในหนังสือ เรื่อง The Prince นั้นเป็นสิ่งที่ผู้ที่สนใจศึกษาทางด้านทฤษฎีการเมืองในยุคต่อๆ มาได้นำเอามาศึกษาหาแก่นแท้ของคำสอนเหล่านั้นกันอย่างมากมาย แต่อาจกล่าวโดยรวมได้ว่า The Prince เป็นหนังสือที่ได้แสดงออกถึงความคิดทางการเมืองที่ว่าด้วยเรื่องของรัฐ อำนาจและผู้ปกครองในส่วนที่มีความสัมพันธ์กันในแง่ของ

- 1) การขึ้นสู่อำนาจ
- 2) การรักษาอำนาจ
- 3) การสูญเสียอำนาจ

ภายใต้ คุณธรรมและโทษชะตา ซึ่งแง่มุมต่าง ๆ ของ The Prince ที่ได้ยกตัวอย่างมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่มีอยู่ในหนังสือเล่มนี้เท่านั้นและเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บุคคลระดับผู้นำทางการเมืองในยุคต่างๆ ของประเทศต่างๆ ได้นำไปศึกษา เพื่ออาจจะนำเอามาใช้หรือเป็นสิ่งที่มีความเหมือนกันโดยบังเอิญในชีวิตจริงทางการเมืองของแต่ละบุคคลจากการศึกษาแนวความคิดของมาคิอาเวลลีอย่างจริงจัง จะพบสังขรณ์ข้อหนึ่งที่เขาได้บอกกล่าวไว้อย่างค่อนข้างจะชัดเจนว่า อำนาจเป็นของหอมที่ใครๆ ก็นิยมชมชอบและปรารถนาที่จะได้มาไว้ในความครอบครองของตน และแม้ว่าวิธีการได้มาซึ่งอำนาจนั้นจะไม่ถูกต้องและชอบธรรมแต่เมื่อได้มาแล้วก็จะต้องหาทางทำความรู้จักกับมันให้

⁹ เอกสารลับ จากกรมตำรวจ วันที่ 3 พฤษภาคม 2535, หน้า 1-1

ด่องแท้และรักษามันไว้ให้จงได้ มิเช่นนั้นแล้วอำนาจดังกล่าวนี้เองจะนำมาซึ่งภัยพิบัติให้แก่ผู้ที่มีมันไว้ในครอบครองในภายหลัง แม้ว่าแนวความคิดของมาคิอาเวลลีจะเกิดขึ้นเมื่อประมาณหลายร้อยปีที่ผ่านมาแล้วก็ตาม หากแต่ในความเป็นจริงแล้วนั้น แม้วันเวลาจะผ่านไปนานเพียงใด แต่งานเขียนชิ้นนี้ก็ยังคงสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และประเมินบทบาททางการเมืองของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็น “ผู้ปกครอง” ได้อย่างค่อนข้างมีประสิทธิภาพ ที่จะนำมาพิจารณาในที่นี้ก็คือกรณีของ ฯพณฯ ท่าน พล.อ.สุจินดา คราประยูรและคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ซึ่งต้องประสบกับความล้มเหลวอย่างสาหัสสากรรจ์ทางการเมืองภายหลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อ ปีพ.ศ.2535 ที่ผ่านมา โดยความสำคัญในประเด็นนี้ก็คือ ผู้ศึกษาต้องการที่จะนำเอาการตีความแนวคิดในเรื่อง เจ้าผู้ปกครอง ของมาคิอาเวลลีมาใช้ในการอธิบายเปรียบเทียบการแสดงบทบาททางการเมืองของผู้ปกครอง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาต้องการนำเอาบทบาททางการเมืองของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร มาใช้เป็นตัวอย่างในการเปรียบเทียบว่า ท่ามกลางสภาวะการณ์ทางการเมืองที่เผชิญอยู่ในขณะนั้น หากว่า พล.อ. สุจินดา คราประยูร แสดงบทบาททางการเมืองของตนออกมาสอดคล้องตรงกันกับ “ตัวแบบทางการเมืองการปกครอง” ของมาคิอาเวลลี ดังที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนเรื่อง The Prince ผลลัพธ์ที่ตามมาย่อมจะต้องแตกต่างจากที่เกิดขึ้นจริง ๆ อย่างไม่ต้องสงสัย

บทบาทต่างๆ ที่ พล.อ. สุจินดา คราประยูรแสดงออกมาตลอดระยะเวลาของการเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 19 ของประเทศไทยรวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 47 วันได้ส่งผลทำให้สถานการณ์ทางการเมืองของ พล.อ.สุจินดา คราประยูร เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนหน้านั้นอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ ประเด็นนี้เองที่ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจที่จะนำเอาบทบาททางการเมืองที่ พล.อ. สุจินดา คราประยูรได้แสดงออกมาตลอดระยะเวลา 47วันนั้นมาทำการศึกษาวิเคราะห์โดยยึดเอากรอบความคิดทางการเมืองจากงานเขียนเรื่อง The Prince ของมาคิอาเวลลีมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยในส่วนของเนื้อหาของงานเขียนเล่มดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาจะไม่นำมากล่าวทั้งหมด หากแต่จะนำมากล่าวแต่เฉพาะส่วนที่สำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ พล.อ. สุจินดา คราประยูร เท่านั้น ซึ่งมีทั้งหมดด้วยกัน 15 ตอน คือ ตอนที่ 6 ว่าด้วยเรื่องของรัฐโดย เจ้าผู้ปกครองรัฐใหม่ที่ได้มาโดยกำลังของตนเองและโดยคุณธรรม

ตอนที่ 7 ว่าด้วยเรื่องของรัฐโดยเจ้าผู้ปกครองรัฐใหม่ที่ได้มาโดยกำลังของผู้อื่นและโดยโชคชะตา

ตอนที่ 8 ว่าด้วยบรรดาผู้ซึ่งได้ขึ้นเป็นเจ้าผู้ปกครองโดยอาชญากรรม

ตอนที่ 9 ว่าด้วยเรื่องของรัฐโดยเจ้าผู้ปกครองที่มหาชนสนับสนุน

ตอนที่ 10 ว่าด้วยเรื่องของพลังของรัฐโดยเจ้าผู้ปกครองทั้งปวง ว่าควรจะหยั่งวัดโดยวิธีการแบบใด

ตอนที่ 12 ว่าด้วยเรื่องของการ ทหาร ว่ามีอยู่ด้วยกันกี่ชนิดและว่าด้วยเรื่องของการบรรดาทหารรับจ้าง

ตอนที่ 14 ว่าด้วยเรื่องของสิ่งที่เจ้าผู้ปกครองควรทำเกี่ยวกับการทหาร

ตอนที่ 15 ว่าด้วยเรื่องของสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าผู้ปกครองควรได้รับการยกย่องหรือถูกตำหนิ

ตอนที่ 16 ว่าด้วยความโอบอ้อมอารีและความตระหนี่ถี่เหนียว

ตอนที่ 17 ว่าด้วยความทารุณโหดร้ายและความสงสาร : การเป็นที่รักนั้นดียิ่งกว่าการเป็นที่หวาดกลัวหรือกลัวกัน

ตอนที่ 18 ว่าด้วยวิธีการแบบใด ที่เจ้าผู้ปกครองควรจะรักษาข้อตกลง

ตอนที่ 20-24 ว่าด้วยวิธีการที่เจ้าผู้ปกครองควรกระทำเพื่อรักษาอำนาจรัฐให้คงอยู่

จากกรณีที่ พลเอก สุจินดา คราประยูร ได้ขึ้นสู่อำนาจทางการเมือง เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 พลเอกสุจินดา คราประยูร และคณะ เปรียบเสมือน “ผู้พิทักษ์” ในขณะนั้น ก่อนที่จะก้าวสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเวลาต่อมา แต่หลังจาก เข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว การรักษาอำนาจของผู้ปกครองไว้นั้นจึงเป็นเรื่องที่ยากลำบากในการศึกษาหาวิธีการต่าง ๆ มารักษาอำนาจนั้นไว้ให้ได้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ในทางศิลปะในการปกครอง ความรู้ความสามารถ ตลอดจนทั้งความเฉลียวฉลาดและด้านอื่น ๆ มาเป็นส่วนในการรักษาอำนาจนั้นไว้ ซึ่งความล้มเหลวในการรักษาอำนาจของ พลเอกสุจินดา คราประยูร สามารถที่จะอธิบายได้ในความไม่สอดคล้องในการแสดงบทบาททางการเมืองในขณะนั้น ตลอดจนทั้งความสามารถน่าจะ สามารถที่จะอธิบายได้จากบริบททางการเมืองที่แตกต่างกัน ทำให้การนำตัวแบบในแนวความคิดของมาคิอาเวลลี ที่ได้กล่าวเอาไว้ในคำสอนนั้นมาใช้ไม่สัมฤทธิ์ผล ตลอดจนทั้งการรักษาอำนาจทางการเมืองของพลเอกสุจินดา คราประยูร นั้น อาจจะขึ้นอยู่กับเรื่องของโชคชะตา หรือความล้มเหลวในการรักษาอำนาจนั้น มีความเป็นอุดมคติเกินไปหรือไม่ ซึ่งผู้ศึกษาจำเป็นต้องมีการพิสูจน์ในความเป็นจริงดังกล่าว ซึ่งจะได้ทำการวิจัยในเรื่องนี้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1) เพื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์ "ความคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีจากงานเขียนเรื่อง “เจ้าผู้ปกครอง” ที่เป็นแบบอย่างว่าเป็นอย่างไร

2) เพื่อทำการศึกษา "ความคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลี" เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับ "บทบาททางการเมืองของพล.อ. สุจินดา คราประยูรระหว่างวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2535 จนถึงวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2535" เพื่อพิสูจน์ว่าความคิดทางการเมืองเรื่อง เจ้าผู้ปกครอง ของมาคิอาเวลลีเป็นทฤษฎีที่มีความเป็นอุดมคติจนเกินไป ทำให้ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลภายใต้สถานการณ์และบริบทที่แตกต่างกับบริบทในยุคสมัยของมาคิอาเวลลี

3) เพื่อวิเคราะห์ว่า หากพล.อ. สุจินดา คราประยูร นำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับ เจ้าผู้ปกครอง ของมาคิอาเวลลีมาใช้ภายใต้สถานการณ์ที่เขาเผชิญอยู่ในขณะนั้น รัฐบาล ของพล.อ. สุจินดา คราประยูรจะสามารถบริหารประเทศต่อไปได้ยาวนานเกินกว่า 47 วัน

4) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง "ภาวะผู้นำตามที่มาคิอาเวลลีเสนอแนะไว้ใน เจ้าผู้ปกครอง กับภาวะผู้นำของพล.อ. สุจินดา คราประยูรและคณะรัฐบาล 47 วันของเขา

1.3 สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา

1) ความล้มเหลวในการรักษาอำนาจทางการเมืองของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร สามารถอธิบายได้จากความไม่สอดคล้องกันระหว่าง "การแสดงบทบาททางการเมืองของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร กับตัวแบบผู้ปกครอง ในทฤษฎีทางการเมืองของมาคิอาเวลลี"

2) แม้ว่าจะมีการกระทำทางการเมืองบางส่วน of พล.อ.สุจินดา คราประยูรที่สอดคล้องกับ "ตัวแบบผู้ปกครอง" ของมาคิอาเวลลีก็ตาม แต่การไม่ประสบความสำเร็จในการรักษาอำนาจทางการเมืองของพล.อ.สุจินดานั้น น่าจะสามารถอธิบายได้จากบริบททางการเมืองที่แตกต่างกันอันทำให้การประยุกต์ใช้ "ตัวแบบผู้ปกครอง" ของมาคิอาเวลลีไม่สัมฤทธิ์ผล

3) ความล้มเหลวในการรักษาอำนาจของพล.อ.สุจินดา คราประยูรอาจจะขึ้นอยู่กับเรื่องของโชคชะตา (fortuna)

4) ความคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 15-16 นั้นมีความเป็นอุดมคติจนเกินไปทำให้ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้ หากแต่เราสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของพล.อ. สุจินดา คราประยูรได้ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการขึ้นสู่อำนาจ การรักษาอำนาจ และการสูญเสียอำนาจ

1.4 วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาโดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์และการตีความจากเอกสาร (documentary research) ตลอดจนศึกษาจากพฤติกรรมหรือบทบาทที่ผู้กระทำได้แสดง

ออกมา โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารที่เป็นทางการ เช่น เอกสารราชการฉบับต่างๆ วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และเอกสารที่ไม่เป็นทางการ เช่น บทความจากนิตยสารต่างๆ

โดยวิธีการศึกษาที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากข้อมูลที่มีในหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องในทางทฤษฎีแล้ว ผู้ศึกษายังจะใช้วิธีการหาข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์การเมืองของไทยในช่วงระยะเวลาตั้งแต่การทำรัฐประหารยึดอำนาจโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหรือรสช. ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 จนถึงการล่มสลายของคณะรัฐบาลภายใต้การบริหารของพล.อ.สุจินดา คราประยูรและการเลือกตั้งรัฐบาลชุดใหม่ขึ้นมาปฏิบัติหน้าที่แทนโดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารวิทยานิพนธ์ วารสารทางวิชาการ บทความนิตยสาร หนังสือพิมพ์และจากแหล่งข้อมูลอื่น เช่น บทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการเมืองหลาย ๆ ท่านเพื่อศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร ที่แสดงออกมาเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองสู่สายตาของสาธารณะและวงการการเมืองไทย นำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ด้วย

สำหรับในส่วน of ข้อมูลทางเอกสารที่จะนำมาใช้เป็นกรอบหรือแบบฉบับในการวิเคราะห์บทบาทที่แสดงออกมาทางการเมืองของพล.อ. สุจินดา คราประยูร นั้น ได้มาจากงานเขียนเรื่องเจ้าผู้ปกครอง ของมาคิอาเวลลีโดยมุ่งเน้นการศึกษาในส่วนที่ว่าด้วยเรื่องของบทบาทและอำนาจหน้าที่ ตลอดจนพฤติกรรมของผู้นำ และบรรดางานวิจารณ์หนังสือเล่มเดียวกันนี้ที่เขียนขึ้นโดยนักวิชาการท่านต่างๆ ตำราที่ว่าด้วยการศึกษาวิชาทฤษฎีการเมืองเล่มต่างๆ ซึ่งผู้เขียนจะได้ระบุไว้อย่างละเอียดในส่วน of บรรณานุกรมอีกครั้งหนึ่ง

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

1) ใช้ตัวบท เจ้าผู้ปกครอง ของมาคิอาเวลลีเป็นกรอบหรือตัวบทหลักในการพิจารณาตีความในส่วน of แนวความคิดเรื่อง ผู้ปกครอง ของมาคิอาเวลลี

2) ศึกษาบทบาททางการเมืองของพล.อ. สุจินดา คราประยูรตลอดระยะเวลา 47 วันของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 19 ของประเทศไทย ทั้งในประเด็น of กระบวนการ และวิธีการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง ตลอดจนทั้งการพยายามรักษาอำนาจให้คงอยู่และการสูญเสียอำนาจมาเป็นตัวบทหลักในการพิจารณาตีความในส่วน of บทบาททางการเมืองของพล.อ. สุจินดา คราประยูร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

การศึกษาเรื่อง that เกี่ยวกับ "อำนาจทางการเมือง" ยังคงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับสังคมการเมือง

ของไทย เพราะทุกชุมชนที่รวมตัวกันเป็น "สังคม" จะมีการกระทำกิจกรรมที่เรียกว่า "การเมือง" เกิดขึ้นเพื่อสรรหาผู้ปกครองเข้ามาเป็นผู้บริหารและใช้อำนาจทางการเมือง ในการจัดสรรทรัพยากร หรือปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เพียงพอต่อความต้องการอันไม่สิ้นสุดของประชาชนในสังคมนั้น หรือการจัดการให้บริการในด้านต่างๆ เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้รับประโยชน์และความพึงพอใจมากที่สุด

การจะก้าวขึ้นมาเป็น "ผู้ปกครอง" ของบุคคลระดับผู้นำทางการเมืองในสังคมต่างๆ นั้นอาจจะก้าวเข้ามาโดยการใช้วิถีทางและกระบวนการที่แตกต่างกันออกไป แต่แนวคิดเรื่องผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีนั้น จัดได้ว่าเป็นแนวคิดเรื่อง "อำนาจ" และการ "ขึ้นสู่อำนาจ" ที่ทรงประสิทธิภาพในทางปฏิบัติได้มากวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการนำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษารูปแบบ หรือบทบาททางการเมืองของบุคคลระดับผู้นำทางการเมืองในสังคมต่างๆ โดยเฉพาะในสังคมการเมืองของไทยที่ยังคงมีการนำเอาแนวคิดเรื่องผู้ปกครองของนักคิดทางการเมืองคนต่างๆ มาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบอยู่น้อยมาก

ประโยชน์สำคัญอีกสองประการที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ จะทำให้เราเข้าใจถึงตัวแบบของ "เจ้าผู้ปกครอง" ในทฤษฎีของมาคิอาเวลลีได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันการศึกษาในครั้งนี้ยังทำให้เราได้เปรียบเทียบลักษณะของ "เจ้าผู้ปกครอง" ตามแนวความคิดของมาคิอาเวลลี ได้กับ "เจ้าผู้ปกครอง" หรือบทบาทที่แสดงออกมาในชีวิตจริงทางการเมืองของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร

1.7 วิธีการนำเสนอ

บทที่ 1 กล่าวถึงความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา วิธีการศึกษาและขอบเขตของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและวิธีการนำเสนอ

บทที่ 2 ศึกษาถึงการตีความและอธิบายแง่มุมต่างๆ ในแนวคิดเรื่อง "เจ้าผู้ปกครอง" ของมาคิอาเวลลี ซึ่งจะศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการขึ้นสู่อำนาจ การรักษาอำนาจ และการสูญเสียอำนาจในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาจริงในส่วนต่อไป

บทที่ 3 ศึกษาและวิเคราะห์ถึงบทบาททางการเมืองในแง่มุมต่างๆ ของ พล.อ. สุจินดา คราประยูรตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 19 ของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่อง "เจ้าผู้ปกครอง" ของมาคิอาเวลลี เพื่อนำมาใช้พิจารณาเปรียบเทียบภายใต้กรอบวิเคราะห์คือแนวความคิดเรื่อง "เจ้าผู้ปกครอง" ของมาคิอาเวลลีต่อไป

บทที่ 4 เป็นการศึกษาวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร ใน ประเด็นของการขึ้นสู่อำนาจ การรักษาอำนาจและการสูญเสียอำนาจ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ว่า ความล้มเหลวในการรักษาอำนาจของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร นั้นเป็นผลมาจากความไม่สอดคล้อง ตรงกันระหว่างบทบาทที่แสดงออกมาทางการเมืองของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร กับ "ตัวแบบผู้ ปกครอง" ในความคิดของมาคิอาเวลลี และเพื่อหาคำตอบว่าแท้ที่จริงแล้ว แนวความคิดเรื่องผู้ปก ครองของมาคิอาเวลลี นั้นสามารถนำมาใช้ได้ผลในทางปฏิบัติจริงหรือไม่

บทที่ 5 สรุปประเด็นที่ทำการศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง เพื่อ อธิบายแนวความคิดเรื่อง "เจ้าผู้ปกครอง" ของมาคิอาเวลลีกับการนำไปปฏิบัติจริง โดยอาศัยกรณี การแสดงบทบาททางการเมืองของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นปรากฏการณ์หลักในการอธิบาย รวมถึงข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้